

BUK LESNÍ

NS Pod stromy
www.stezkykonopiste.lesy.cz
9. zastavení

Naše **původní lesy** (ty, které nebyly vysázené člověkem) byly převážně **bukové**. Někde se dodnes částečně zachovaly a tvoří takzvané bučiny. Buky rostoucí v lese mají kmeny vysoké a korunu štíhlou. Roste-li buk osamoceně, pak má **širokou korunu**, která poskytuje příjemný stín. V konopištském parku najdeme i odlišné formy buku, které byly vyšlechtěny pro okrasu. Liší se především barvou listů a tvarem koruny.

Pupeny jsou úzce kuželovité, špičaté. Listy buku **raší až později** na jaře. Nejsou členěné, mají výraznou žilnatinu, chlupatý řapík a hladký okraj. Na jaře jsou jasně zelené, později tmavnou a na podzim se barví do červenohněda. Často na stromech drží celou zimu a opadávají až na jaře. **Borka je stříbřitě šedá** a mnohdy i u starých stromů zůstává hladká. Buk kvete nejdříve v padesáti letech, vytváří velmi nenápadné samčí a samičí květy. Plody - **nažky**, nazývané **bukvice** - jsou ukryté v číšce s měkkými ostny.

Bukové **dřevo** je **tvrdé** a těžké. Přirůstá však pomalu. Využívá se k výrobě nářadí, kvalitního nábytku či kuchyňských potřeb a také se z něj dělají podlahové parkety nebo dřevěné hračky. Má velkou **výhřevnost**, proto se využívá jako palivové dříví a vyrábí se z něj i **dřevěné uhlí** v mlířích. Bukvice jsou chutné (obvykle se praží, neboť syrové mohou být lehce projímavé), jíst se dají i pupeny a mladé listy.

Z jara před olistěním je v lese mezi buky dost světla, což umožňuje vykvést bylinám v podrostu, třeba sasankám a podléškám. Na listech tvoří bejlomorka bukovaná zvláštní útvary - **háčky**, které vypadají jako malé špičaté čepičky. **Bukvice** jsou **výživné**, a proto je vyhledávají sojky, myšice, veverky či divoká prasata. Datlí a strakapoudi obývají dutiny v kmenech buků, ale hnízdí tu i další ptáci. Odumřelé bukové dřevo hostí různé druhy hub, ze známějších třeba choroše nebo šupinatky. Spadané bukové listí - **hrabanka** je životním prostředím drobných živočichů, kterým poskytují ochranu i potravu.

Buk se běžně dožívá několika **stovek let**. Zůstává tedy v lese stát mnohem déle než ostatní stromy. Svými **kořeny** přitom **zpevňuje** a chrání značné množství půdy a zadržuje vodu. Celý strom působí jako výkonná **klimatizace**, neboť svému okolí poskytuje stín. Listy odpařují vodu, zvlhčují a ochlazují vzduch. Opadané listy se na rozdíl od jehličí dobře rozkládají, živiny z nich se tak brzy dostávají zpět do půdy.

Co jsme se dozvěděli nového?
žilnatina - systém žilek v listu, které vedou vodu a živiny
číška - dřevnatá místička chránící vyvíjející se plod
háčka - útvar, který vytváří rostlina v místě, kde do ní určité druhy hmyzu nakladou vajíčka

- 1 myšice lesní
- 2 prase divoké
- 3 bažant obecný
- 4 brhlík lesní
- 5 krahujec obecný
- 6 pěnkava obecná
- 7 sojka obecná
- 8 strakapoud velký
- 9 bejlomorka bukovaná
- 10 mûra gama
- 11 ruměnice pospolná
- 12 bažanka vytrvalá
- 13 jatník podléška
- 14 netýkavka nešťukliva
- 15 semenáček buku
- 16 šťavel kyselý
- 17 houba šupinatka sp.

Než dojdeš k dalšímu zastavení, budeš po pravé straně mîjet dva okrasné buky. Popiš, čím jsou zvláštní a opiš si jejich jméno. Vyhledej ještě jednu okrasnou formu buku, buď zde v parku, nebo použij encyklopedii.

Porovnej list buku s listem habru, v čem se liší? Kolik nažek (bukvic) ukryvá každá číška? Divíš se, že může mít buk květy? Dobře si je prohlédni. Kterému druhu našeho stromu se nejvíce podobají?

Vzpomeň si, nebo doma vyhledej věci vyrobené z bukového dřeva. Proč nebyly udělány třeba ze smrku? Najdi na obrázku mlíř. K čemu slouží? Právěcí lidé na našem území přežívali zimu též díky zásobám nasbíraných plodů. Jaké další trvanlivé plody mohli v lesích nasbírat?

Představ si, že by najednou buky z našich lesů zmizely. Které další organismy by tím byly postiženy a jak? Jaký význam mají pro bejlomorku háčky? Najdi a pojmenuj aspoň dva druhy živočichů žijících v hrabance pod buky.

Co znamená úsloví: Kluk jako buk. Napadá tě ještě nějaké další? Vzrostlý buk může v létě denně odpařit asi 400 litrů vody. Kolik kbelíků vody toto množství představuje? (1 kbelík = 10 litrů) Dovedeš si představit, jak dlouho by trvalo a kolik energie by se spotřebovalo, kdyby se takové množství odpařovalo zahříváním na vašem kuchyňském sporáku? V jehličnatém lese najdeme po celý rok pod stromy silnou vrstvu uschlého jehličí, zatímco v listnatém leží staré listí na zemi ve větším množství jen do zimy. Čím to je?

